

תשעה שוטרים בלבוש אזרחי נכנסו ללובי של הבניין בדיוק כשהוא יצא, ושניים נוספים המתינו בחוץ בנשק שלוף. אני ובתי, שהייתה בכיתה ח', התכוננו לצאת לבית הספר, ואז אני רואה אותו נכנס ופמליה שלמה ביחד איתו. לקח לי כמה רגעים להבין מה קורה. פשטו על הסלון, אמרו לבעלי שהוא עצור ואותי זימנו לחקירה."

"המחזה היה קשה", משתפת הבר והצער העמוק נשמע בקולה גם היום, "בעלי אמר לי 'אני מתנצל, ביקשתי מהם לחכות 8 דקות עד שחני תלך לבית הספר, שלא תראה את המחזה הזה, והם סירבו'. פניתי בכאב לראש הצוות ואמרתי לו: 'אתה עושה את עבודתך נאמנה, אני מאמינה שזו הוראה שאתה קיבלת. אבל איפה החמלה שלך? אין לך ילדים? לא יכולת לחכות 8 דקות?'. מאוחר יותר, כשהגעתי לחקירה, הוא התנצל בפניי." "הכי כאב לבעלי על תורמי הכליה שנפגעו. זו הייתה אחת

הוא היה אומר 'יש אנשים שמחכים לישועה, אני לא יכול להשאיר אותם מאחור. הקדוש ברוך הוא עזר לי, אני חייב לעזור לאחרים'."

אחד מרגעי המשבר שעליהם מדברת הבר היה חקירה משטרתית שנפתחה נגד הרב ונגד פעילות העמותה בספטמבר 2017, בחשד לקבלת טובות הנאה לקידום מושגים בתור והעדפת יהודים בקבלת תרומות. התיק, יש להדגיש, נסגר לגמרי כעבור שנה והרב נוקה באופן מלא מכל החשדות נגדו, אבל הטעם המר נשאר. הרב ז"ל היה איש חומל ומוחל, אומרת רחל, אבל יש אנשים שלא זכו להתנצל בפניו בעודו בחיים וצריכים לעלות לקברו ולבקש סליחה גם היום.

את יכולה לשתף במה שעבר עליכם באותם ימים?

"אני קוראת לזה 'הפיגוע'. ביום בהיר אחד שמענו בתקשורת שנפתחה חקירה סמויה על מה שקורה בארגון. אף אחד לא טרח ליידע אותנו. כמה חודשים אחר כך

'מתנת חיים'."

איך התייחסה הסביבה ליוזמה שלו, שהייתה אז לא שגרתית בכלל?

"אני בעצמי חשבתי שהוא השתגע, אבל הוא קיבל החלטה ולא היה אפשר לעצור אותו. לכל מקום הוא הלך עם כורסת הדיאליזה שלו, עם החוויה האישית ועם החלום שאנשים לא ימותו עוד בדיאליזה. הוא אמר לי, 'אנחנו לא קבלני הצלחות, אבל בואי ננסה'. בהתחלה נתקלנו בהמון חשדנות ובורות ואט אט רכשנו את אמון הציבור. בעלי, שהיה אינטלקטואל עצום, חקר את הנושא מכל הבחינות. הוא ישב עם רופאים בכל מרכזי ההשתלות בארץ, עם רבנים, עם פוסקי הלכה ועם אתיקנים. פגש שרים וחברי כנסת ולא הייתה אבן שלא הזיז כדי למסד זאת. בשנת 2009, כשהשתתף בוועדה בכנסת, הוא נעמד ואמר: 'יש לי יעד והוא לחסל את רשימת ההמתנה'. שאלו אותו כמה יש ברשימת ההמתנה והוא ענה '800', זה מה שהיה אז. והוא הצליח. בהשתלה ה-800 בעלי נפטר, וההשתלה ה-801 נערכה כבר אחרי פטירתו."

אילו התנגדויות פגשתם בדרך? היו אנשים שהרימו גבה ושאלו אותנו מה אנחנו מרוויחים מזה. היה לי קשה לשמוע את השאלה, אמרתי לו: 'אנשים לא מזהים שאתה מנסה לעשות טוב, די, בוא נפסיק עם זה'. היו לי רגעי משבר, אבל

◀ שליחי מצווה, הרב והרבנית עם תורמי כליה בשכת מיוחדת עבור התורמים. צילום: חיים מאירסדורף

"הוא השותף בוועדה בכנסת, נעמד ואמר: 'יש לי יעד והוא לחסל את רשימת ההמתנה'. שאלו אותו כמה יש ברשימה, והוא ענה: '800'. הוא הצליח. בהשתלה ה-800 בעלי נפטר, וההשתלה ה-801 נערכה כבר אחרי פטירתו"

הפעמים היחידות שראיתי אותו בוכה, כשהתקשרה אליו תורמת כליה ואמרה לו 'ניצלת את התרומה שלי בשביל סחר באיברים'. אלו היו ימים לא קלים, אבל הוא אמר לי שוב ושוב: 'את עוד תראי שמעו יצא מתוק. בבקשה אל תבעטי בייסורים, אל תבעטי בייסורים'. היום, באלמנותי, שזה הניסיון

"היום, באלמנותי, שזה הניסיון הקשה ביותר עבורי, אני שומעת את קולו אומר לי 'אל תבעטי בייסורים', ואני משתדלת לעשות לו נחת רוח למרות הגעגוע ששורף את הלב"

הקשה ביותר עבורי, אני שומעת את קולו אומר לי 'אל תבעטי בייסורים', ואני משתדלת לעשות לו נחת רוח למרות הגעגוע ששורף את הלב".

החקירה והחווייה הקשה שסביבה חידדו לבני הזוג הבר נושאים מנהליים שלא ידעו על קיומם. בליווי סיוע משפטי הם דייקו תחומים מסוימים ואף מיסדו בעמותה ועדת אתיקה, שבראשה עומד היום הרב פרופסור אברהם שטיינברג, אתיקאי, נירולוג ילדים בעברו ומומחה גדול לאתיקה בהלכה. כפי שחזה הרב הבר ז"ל, מעז אכן יצא מתוק, פעילות העמותה התרחבה ומוסדו בה אגפים שונים, בהם אגף לליווי משפחות, אגף לליווי נתרמים ואגף מיוחד לליווי התורמים, שלא פעם עולים וצפים בהם חששות.

מהניסיון הרב שלכם בתחום, תהליך תרומת הכליה כרוך בסכנות עבור התורם?

"לפני תרומת כליה התורם עובר סדרת בדיקות מקיפה ומעמיקה, ואם מגלים בעיה רפואית לא מאפשרים לו לתרום. במילים אחרות, מי שתורם כליה מקבל תעודת בריאות. תרומת כליה היא אכן ניתוח ואין ניתוח חף מסיכונים, אבל היום היא נעשית באופן כזה

הנחיות ברורות לציבור, בחר הרב הבר ז"ל להיכנס לבידוד עצמי מתוך הבנה שכמוחלש חיסון הוא נמצא בקבוצת סיכון וחשוף יותר לסכנה שבהידבקות. במשך קרוב לחודש היה ספון בחדרו, מסוגר ומהורהר, אך המשיך את פעילות העמותה ואף שיגר הנחיות זהירות למושתלי הכליה ולתורמים. כשרחל ובתה התחילו לזהות בעצמן תסמיני קורונה, בלי לדעת עדיין שהן אכן נושאות את הנגיף, הריחוק בין המשפחה הוקפד עוד יותר.

מתי גיליתם שהוא נדבק בנגיף? "בשלב מסוים מאוחרים מדי. אני ובתי עשינו את הבדיקות לפניו והתוצאות החיוביות שלנו התקבלו רק כשהוא כבר היה מורדם ומונשם. בכל מקרה, מרגע הדיבור על הנגיף, בעלי כל הזמן היה בחדר לבד. זה השפיע מאוד על מצב רוחו, הוא התכנס והפך להיות מישור אחר שלא הכרתי. אני חושבת שבאיזה שהוא מקום הוא הרגיש שזה יהיה נוגע אליו. בשלב מסוים הוא התחיל להרגיש לא טוב, לא היו לו תסמיני קורונה וחשבו שמדובר בשושנה

שהסיכון הוא מינורי. אחר כך יש תהליך החלמה, יש כללי זהירות שצריך לנקוט, אבל הגוף שלנו הוא מערכת פלאית: במהלך השנה שלאחר התרומה, הכליה שנשארה מגדילה את עצמה ומשלימה את החוסר של הכליה שאיננה. אפשר לחיות ולתפקד מצוין עד 120. אז תשאלי למה הקדוש ברוך הוא ברא לנו שתי כליות? פרופ' פרידלנדר, נפרולוג מומחה, אמר לנו פעם: 'כנראה אחת בשביל לתרום'.

בנקודה זו מבקשת הבר להדגיש את החשיבות של בדיקות תקופתיות ושגרתיות לכל אדם באשר הוא. לדבריה, אי ספיקת כליות היא נקודת אל חזור, מחלה שההתפתחות שלה איטית והביטוי הגופני שלה מגיע לרוב רק בשלבים מתקדמים, מעין 'רוצח שקט', כשהיא כבר מתפרצת הברירות הן דיאליזה או השתלת כליה.

ה' לא מתבלבל אף פעם

בחודש אדר תש"פ, עם תחילתו של גל הקורונה הראשון, כשחוסר הידיעה היה גדול וטרם ניתנו

זה נתן לי שלווה הבוטח, ובכנות אני אומרת לך, לא הייתי מחליפה את הרגעים האלו. אלו רגעים שאני מתרפקת עליהם במובן של קרבת האלוקים שחשתי. הייתה לי שלווה והרגשה ברורה שהקדוש ברוך הוא מנהל את העניינים, הוא אבא שלי ויודע מה הוא עושה גם אם המכה לא נעימה לי".

אחרי חצות התקבלה ההודעה המרה, ניסיונות ההחייאה לא צלחו. תוך שעתיים וחצי אורגנה הלוויה בהר המנוחות בירושלים, כשרעייתו וילדיו מלווים אותו בדרכו האחרונה וסופדים מתוך אמבולנס. "שואלים אותי היום איך הוא נדבק", היא אומרת בכאב, "אני לא יודעת לענות. הוא סגר את עצמו בחדר, לא נפגש עם איש וזה היה רצון ה'. אני לא מכניסה עצמי למקומות של איך זה קרה, כי אני מאמינה באמונה שלמה שאם לא קורונה אז היה משהו אחר. נגזרו עליו 55 שנים". "בשבעה התקשרה אליי בתו של הרב קנייבסקי, ואמרה 'אבא הצטער מאוד ואמר ארבע מילים: חצי עולם ניצל בזכותי'. יש לי הרגשה, אני אף פעם לא אדע זאת, אבל זו הרגשה, שבאותם רגעים שבהם הוא נאבק על חייו הוא בחר ללכת כקורבן ציבור. כאילו הקדוש ברוך הוא שאל אותו 'אתה מוכן שאני אקח אותך?' ואיך מתאים לו להסכים ולומר 'קח'. הוא ביטל את עצמו כמו בכל חייו", אומרת רחל ומתקשה לעצור את הדמעות.

בנקודה הפנימית, בינך לבין בוראך, היה בך כעס או מבחן באמונה? "לרגע לא הייתה לי שאלה, למעט שאלה אחת: במה זכיתי דווקא אני להיות אשתו. יש המון כאב, געגוע מטורף, אבל לא שאלות. אני באמת מאמינה שאבא לא חייב לי כלום, אני חייבת לו. בעלי סיים את תפקידו. מישהו אמר לי 'הוא לא נפטר צעיר, הוא חי מהר', וזה נכון. הוא הספיק הרבה ב-55 שנה, ויש לי המון הודיה על השנים שזכיתי לחיות לצדו".

"אני ממש מחכה למשיח, יושבת בחלון ומחכה לו. אחד הדברים האחרונים שבעלי עשה היה להדפיס את הברכות שיש לבוך עם ביאת משיח. אני מביטה בהן ושואלת מתי כבר נזכה לבוך"

הייתה ברירה ובפרק הזמן הקצר הזה הוא כבר הורדם. אחת השיחות האחרונות שלו הייתה לאחיו הגדול, בסיומה אמר שהוא הולך לומר וידוי. אני שמחה שהוא זכה לומר וידוי וככה הורדם".

במשך עשרה ימים היה הרב מורדם ומונשם, ובני משפחתו, ששהו עדיין בבידוד, קיבלו עדכונים שוטפים על מצבו מהצוות הרפואי. ביום העשירי לאשפוז, בשעה 22:30, התקבלה בבית משפחת הבר הבשורה שיש שיפור משמעותי ואפשר להתחיל לנשום לרווחה. "התחלתי לדמיין את המפגש איתו", נזכרת הבר בכאב. "חני אמרה לי 'אבא לא יכיר אותך, כל כך רזית מהקורונה', ושתינו צחקנו. ב-22:50 בלילה קיבלנו שוב טלפון מטיפול נמרץ. האחות מעברו השני של הקו אמרה שיש קריסת מערכות פתאומית, עושים לו החייאה והמצב קריטי. לא האמנתי שתוך עשרים דקות יש שינוי ברמה כזו. אחר כך הצוות הרפואי אמר לנו שגם אותם זה הפתיע מאוד".

מה הרגשת באותם רגעים?

"במשך שעה וארבעים דקות עשו לו החייאה, ובזמן הזה הייתי בהיסטריה. פתחתי ספר תהילים ולא ידעתי מה לומר. פתאום הייתה לי הארה, לומר מעומק הלב את מה שהוא לימד אותי כל החיים: 'אין עוד מלבדו'. מצאתי את עצמי מתרכזת במילים אין - עוד - מלבדו. אמרתי: 'ריבונו של עולם, לאן שתוביל את הניסיון הזה, אם תחליט להשאיר אותו פה איתי או שתחליט לקחת אותו אליך, אין עוד מלבדו, אתה לא מתבלבל אף פעם'.

ברגל ונתנו לו אנטיביוטיקה". לאחר ליל הסדר החלה התדרדרות מהירה במצבו הבריאותי. בגלל היותו מדוכא חיסון החליט רופאו הצמוד להמשיך את הטיפול בבית ולדחות את ההגעה לבית החולים כמה שניתן, מתוך חשש שיידבק שם. רק כשהמצב החמיר הוזמן האמבולנס. בתוך הכאוס שבפניו, גילתה הבר שהפרמדיק המטפל הוא לא אחר מאשר תורם כליה פעיל בעמותה, מה שהעניק לה, גם באותם רגעים קשים, את התחושה שהיא לא לבד. מבית החולים, כשמצבו מיוצב מעט, הספיק הרב להתקשר אליה ולספר שמדברים איתו על הצורך בהרדמה והנשמה. הוא, שלמד כל נושא לעומק, הבין את המשמעות של צעד כזה וביקש ממנה לברר האם עליו להסכים או לא. "השעה הייתה אחת בלילה. התקשרתי לרב צ'ולק מ'עזר מציון', הוא אמר שאם רוצים להרדים כנראה חייבים ויש להסכים. חזרתי לבעלי אבל הוא כבר לא ענה. בבוקר הבנתי שלא

"יש לי הרגשה שבאותם רגעים שבהם הוא נאבק על חייו הוא בחר ללכת כקורבן ציבור. כאילו הקדוש ברוך הוא שאל אותו 'אתה מוכן שאקח אותך?' ואין מתאים לו להסכים ולומר 'קח'"

אמונה. אמונה. אמונה. זה גם מלשון אימון. כל יום אני מתאמנת מחדש, מבקשת מה' שיחזיק אותי, אני אומרת לו 'בעלי היה בשבילי הכל, החבר הכי טוב שלי, הפוסק שלי, הרב שלי, הכל. עכשיו נשאר לי רק אותך, אתה חייב לדאוג לי'. פיתחתי את הקשר עם אלוהים. אני מתביישת לומר שתמיד היה לי את בעלי והיה לי גם את אלוהים. עכשיו יש לי רק את אלוהים, והתלות בו נותנת לי חוזק. יש לי גם מעטפת עצומה של מאות תורמי כליה, ילדי ומשפחתי".

"מעבר לזה, אני ממש מחכה למשיח, אני יושבת בחלון ומחכה לו. אגב, אחד הדברים האחרונים שבעלי עשה בבית זה להדפיס את הברכות שיש לברך עם ביאת משיח ולהדביק אותן על המקרר. הוא כאילו הכשיר את הקרקע. אני מביטה בהן ושואלת מתי כבר נזכה לברך".

מה החותם הכי משמעותי שבעלך ביקש להשאיר בעולם הזה?

"הוא היה אומר מעל כל במה: 'לא כל אחד יכול לתרום כליה, לא כל אחד רשאי לתרום כליה ולא כל אחד צריך לתרום כליה. אבל כל אחד ואחת יכולים לתרום משהו. אוזן קשבת, תשומת לב, מילה טובה או פרגון. כל אחד יכול לתת למישהו אחר מתנת חיים'."

כל סיפור הצלה, מתוך מאות המקרים שליוותה העמותה, הוא עולם שלם ומרגש מאין כמוהו. אני מבקשת מרחל שתשתף בסיפור אחד מיני רבים, והיא נזכרת בתורמת שנגעה בה באופן מיוחד, וסיפורה שזור בתוכו חיים בתוך חיים.

"הגיעה אלינו אישה שנסקה לשנות החמישים שלה, היא הייתה נשואה 29 שנים ולא זכתה לילדים", רחל משחזרת. "בקשתה הייתה לתרום כליה לאדם צעיר, כדי שיזכה וייוולדו לו ילדים, ובאיזשהו מקום תהיה לה שייכות ליצירת החיים. התאמנו לה חולה בן 21 והניתוח עבר בהצלחה. כשהוא הגיע לחדר התאוששות, הוא ראה אותה לצדו ואמר לה 'תודה רבה אמא'. מאז, כל ערב שבת או חג, הוא אומר לה 'שבת שלום אמא', 'שנה טובה אמא'. לדבריו, יש לו אמא ביולוגית ואמא שנתנה לו חיים פעם נוספת. היא כל כך מתרגשת על הזכות שיש מי שקורא לה אמא. לפני כשנתיים הוא התחתן ונולדו לו ילדים, שגם הם מן הסתם יכנו אותה סבתא".

רחל, בתוך הגעגוע והקושי, מה נותן לך היום את הכוח להמשיך?

"דבר ראשון: האמונה. אין לי מושג איך אנשים מתמודדים בלי

אימון באמונה

כיום מכהנת הבר בתפקיד יו"ר העמותה, ולצדה עומדת מנכ"לית שמובילה את הפעילות בשטח. את עבודת ההוראה שלה צמצמה אך סירבה לעזוב לגמרי. מבחינתה היא איבדה מספיק בחייה, ועבודת החינוך היא קרש הצלה עבורה. כשאני שואלת על האתגרים העומדים בפניה היום, היא עונה בכנות מצמררת כי האתגר הגדול ביותר הוא האלמנות. "הילדים אומרים שזה ניסיון שאבא לא היה עומד בו", קולה רועד, "תמיד הייתי שם לצידו במתנת חיים, הכל עשינו יחד. היום אני נדרשת לשבת בכיסא שלו, במשרד שלו, לפסוע פסיעות שהוא פסע, במסלול שהוא הלך בו, כשהוא לא לצדי. זה לא קל ואני משתדלת לעבור זאת באמונה".

"בנוסף, כשהוא היה, אף פעם לא עמדתי בחזית, לא התראיינתי ולא הצטלמתי. היום, למרות הקושי, אני צריכה להיות פני העמותה והחשיפה לא קלה לי. אתגר נוסף הוא הקורונה, אנחנו מכניסים בתקופה הזו אנשים לבתי חולים, תורמים ומושתלים, אני עצמי נכנסת לבקר שם, זה מצריך למידה והתאמות".

אילו תחושות עולות בך כשאת שומעת שיחה עם חולה שמקבל בשורה שנמצאה לו תרומת כליה?

"אני מרגישה כמו אראלה ממפעל הפיס והרבה יותר מזה. הם מרוגשים, נאלמים דום ומתקשים להגיב. אין ספק שזו חוויה טובה להיות בבחינת איש טוב מבשר טוב".

פעל ללא הפסקה ברמה הציבורית. הרב בקבלת אות מן שר הבריאות. משמאל: באירוע העשור של העמותה